

Komvux igår, idag och i framtiden

Andreas Fejes

Twitter: @AndreasFejes

Facebook: www.facebook.com/vuxenpedagogik

Blogg: www.vuxenpedagogik.com

Presentationens struktur

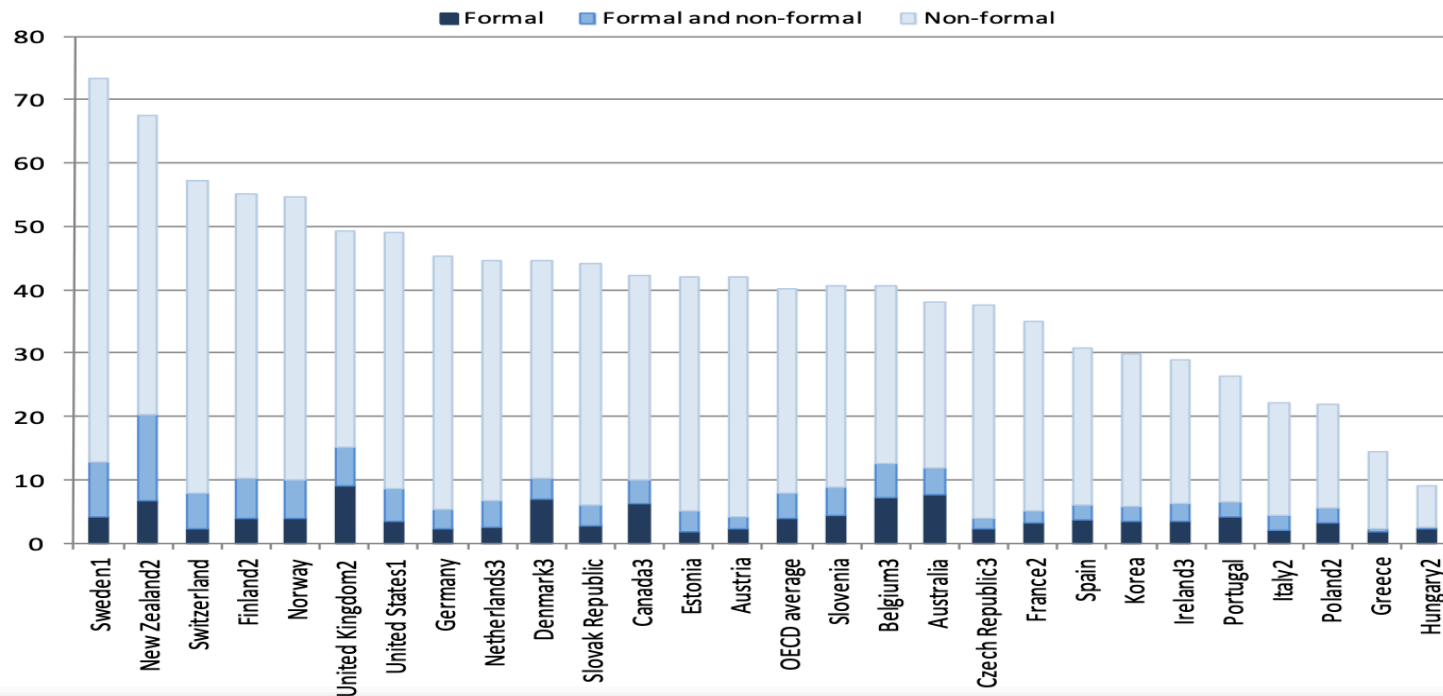
1. Komvux - en tillbakablick och en nutidsbeskrivning
2. Komvux organisering och frågor om kvalitet
3. Flexibel vuxenutbildning och individanpassad undervisning
4. Migration, lärande och social inkludering
5. Aktuell och pågående forskning om vuxenutbildning
6. Frågestund

Komvux– tillbakablick och en nutidsbeskrivning

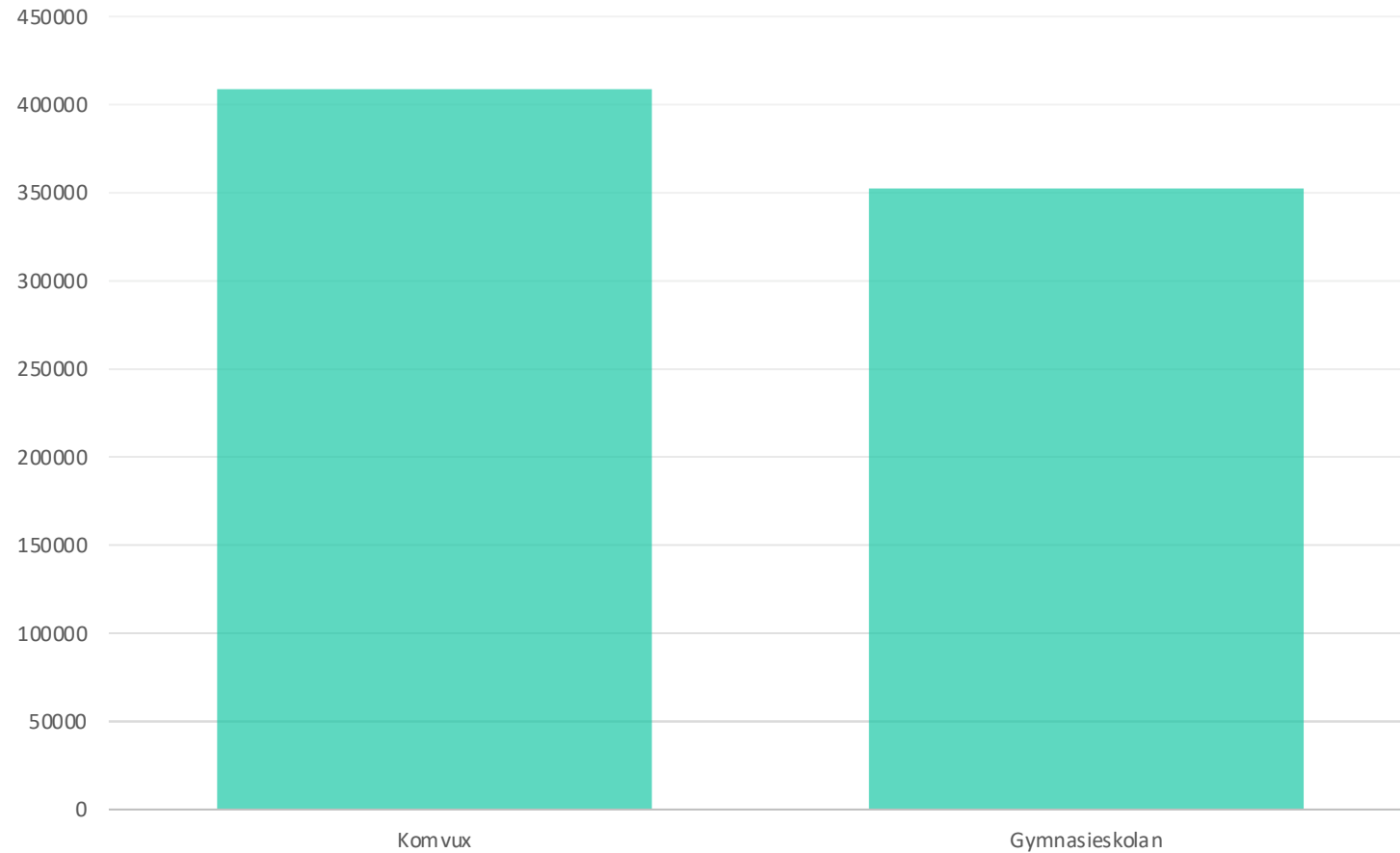
Vuxnas deltagande i studier (Desjardin & Rubenson, 2013)

Figure 1. Percent of adults aged 25 to 65 who participated in formal or non-formal education and training in 12 months preceding survey

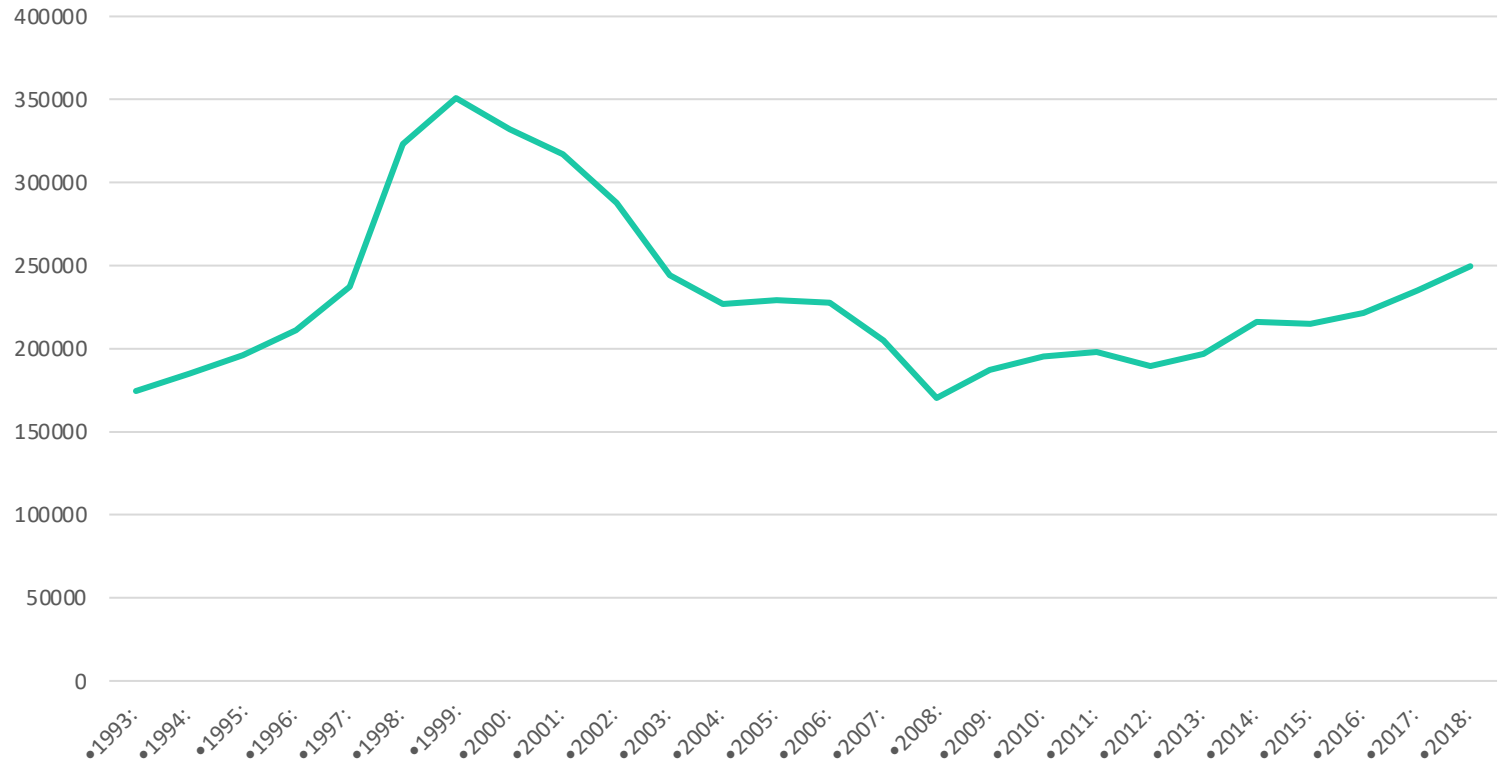
A. Participation rate in formal and non-formal education and training

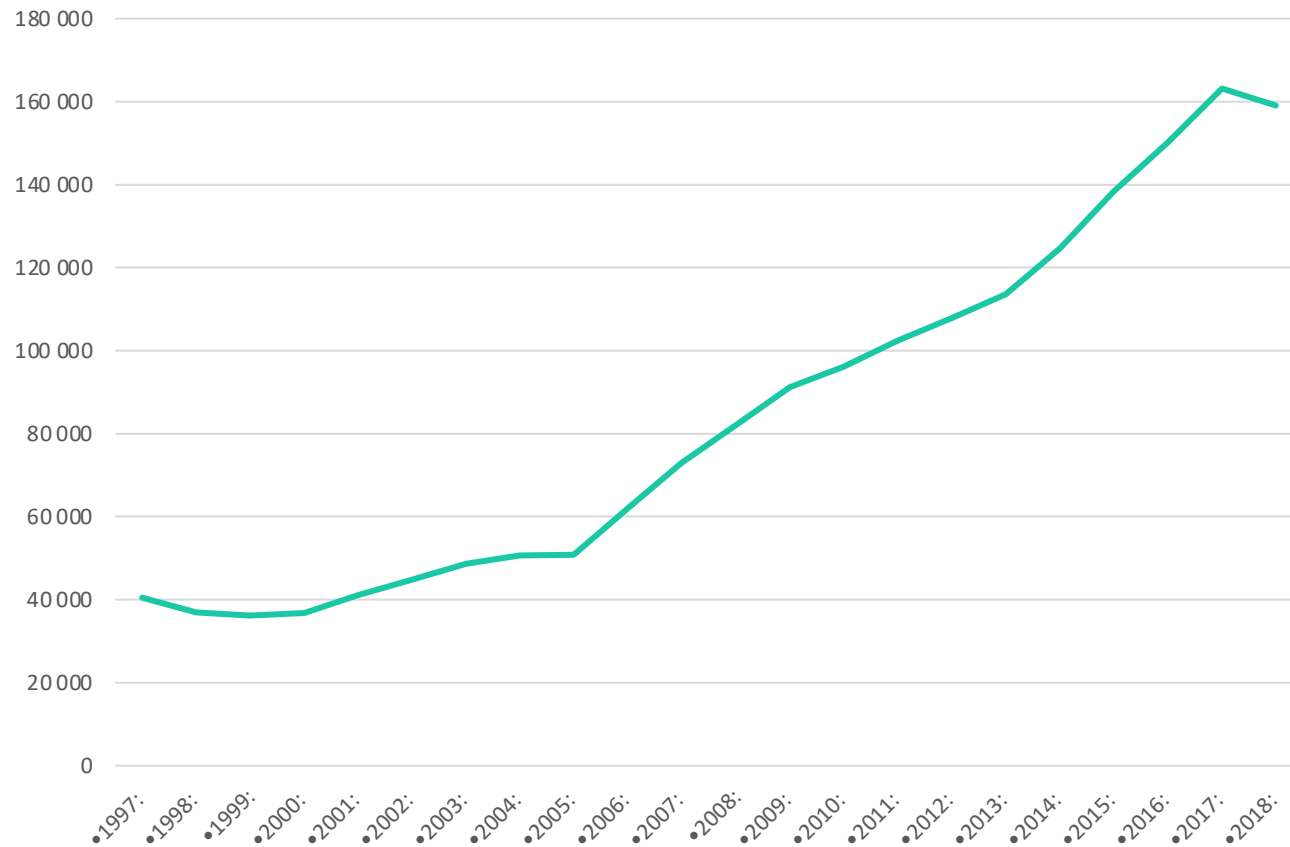
ANTAL ELEVER I KOMVUX RESPEKTIVE GYMNASIESKOLAN 2018

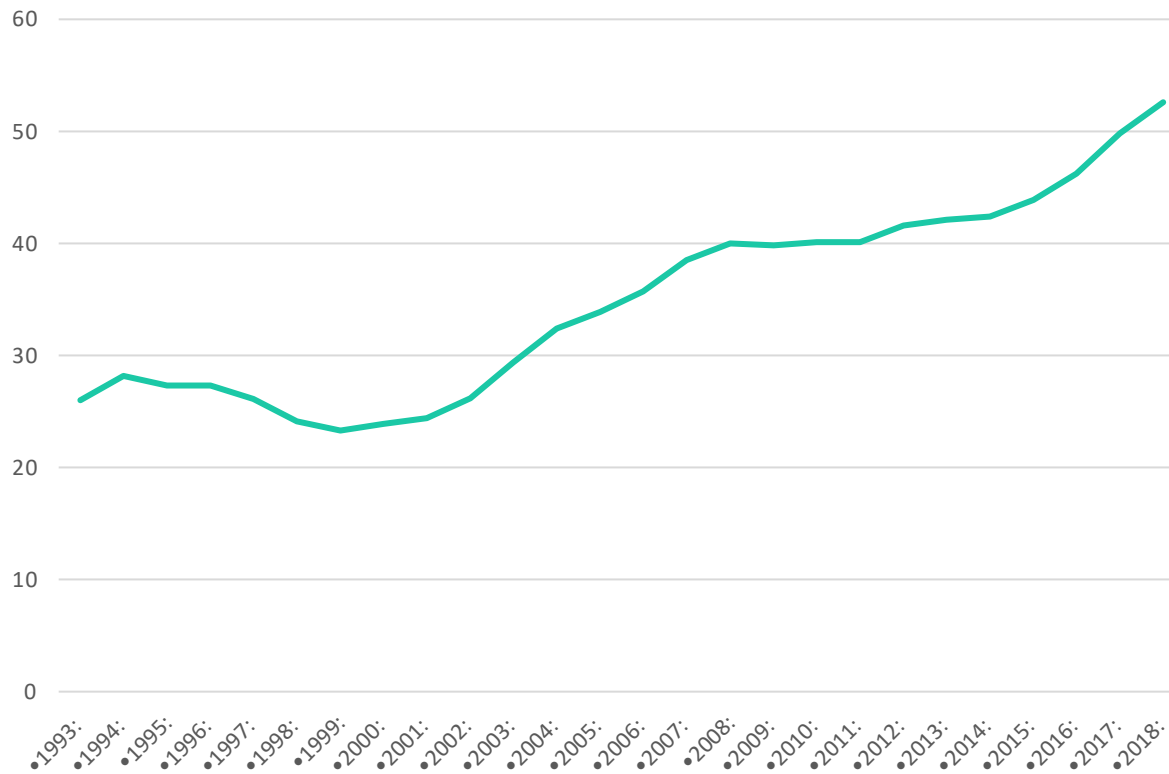
Antal elever i komvux 1993-2018 (grundvux och gymnasievux)

Antal elever i sfi 1997-2018

Andel elever födda utomland i komvux (exklusive sfi) 1993-2018

Målen med komvux enligt skollagen fram till sista juni 2021

- Målet för den kommunala vuxenutbildningen är att vuxna ska stödjas och stimuleras i sitt lärande. De ska ges möjlighet att utveckla sina kunskaper och sin kompetens i syfte att stärka sin ställning i arbets- och samhällslivet samt att främja sin personliga utveckling. (Skollagen, kapitel 20, paragraf 2)

Målen med komvux enligt skollagen från 1 juli 2021

- Målen för den kommunala vuxenutbildningen är att
  - vuxna ska stödjas och stimuleras i sitt lärande,
  - vuxna ska ges möjlighet att utveckla sina kunskaper och sin kompetens i syfte att stärka sin ställning i arbets- och samhällslivet samt att främja sin personliga utveckling,
  - den ska ge en god grund för elevernas fortsatta utbildning, och
  - den ska utgöra en bas för den nationella och regionala kompetensförsörjningen till arbetslivet.

- Utgångspunkten för utbildningen av en enskild elev ska vara elevens behov och förutsättningar. När det gäller kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå och kommunal vuxenutbildning som särskild utbildning på gymnasial nivå ska de som har störst behov av utbildning prioriteras. *Lag (2020:447)*.

Komvux tre funktioner

- Kompensatorisk funktion
- Demokratisk/Medborgerlig funktion
- Arbetsmarknadsfunktion
- Relationen dem emellan har skiftat över tid. Men idag ligger tyngdpunkten på den senare. Se t.ex. <http://vuxenpedagogik.com/2019/09/26/vad-ar-livslangt-larande-varfor-och-for-vad/>

Komvux organisering och frågor om kvalitet

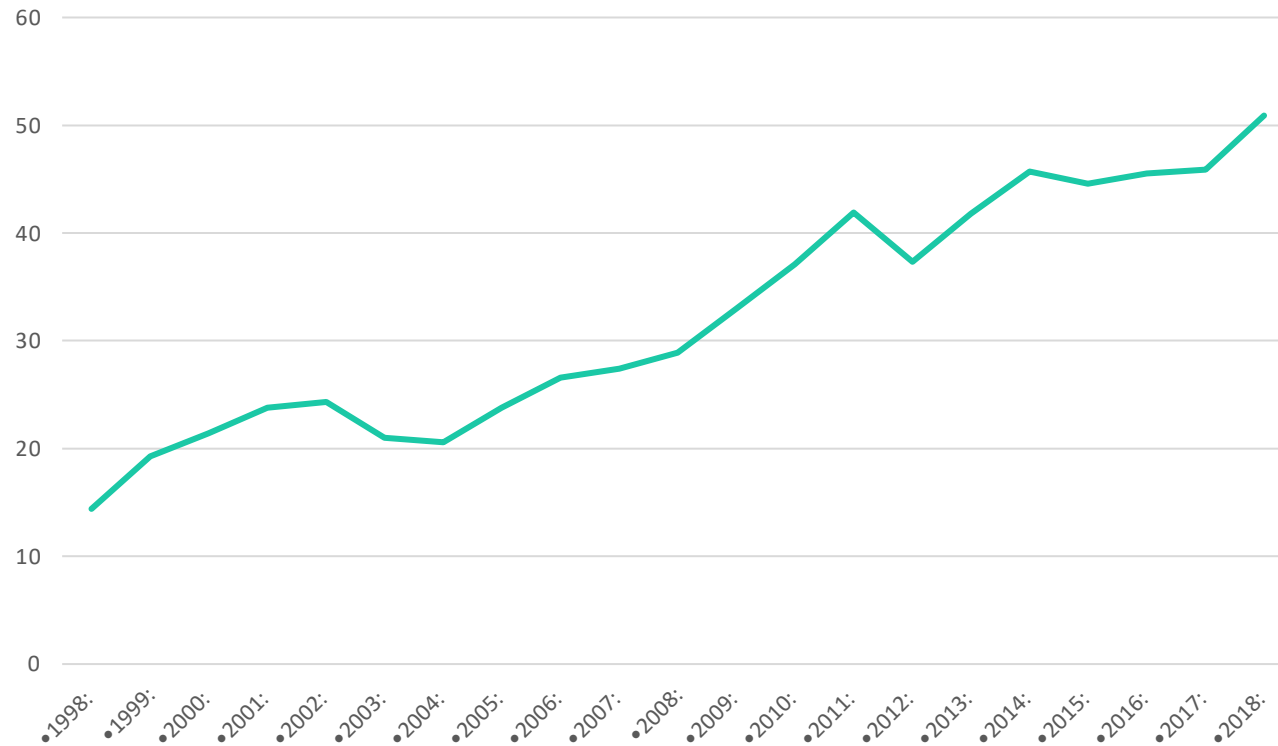
Forskningsprojekt om komvux som marknad

- Finansieras av Linköpings universitet och Vetenskapsrådet. Se <https://liu.se/forskning/vuxenutbildningens-marknadisering-och-dess-konsekvenser>
- Syfte: Vilka konsekvenser har komvux organisering för de som där är verksamma? (Lärare, skolledare, studievägledare och elever)
- Deltagare: Professor Per Andersson, Professor Andreas Fejes, universitetslektor Karolina Muhrman och doktorand Diana Holmqvist.

Forskningsprojekt om kvalitet i komvux

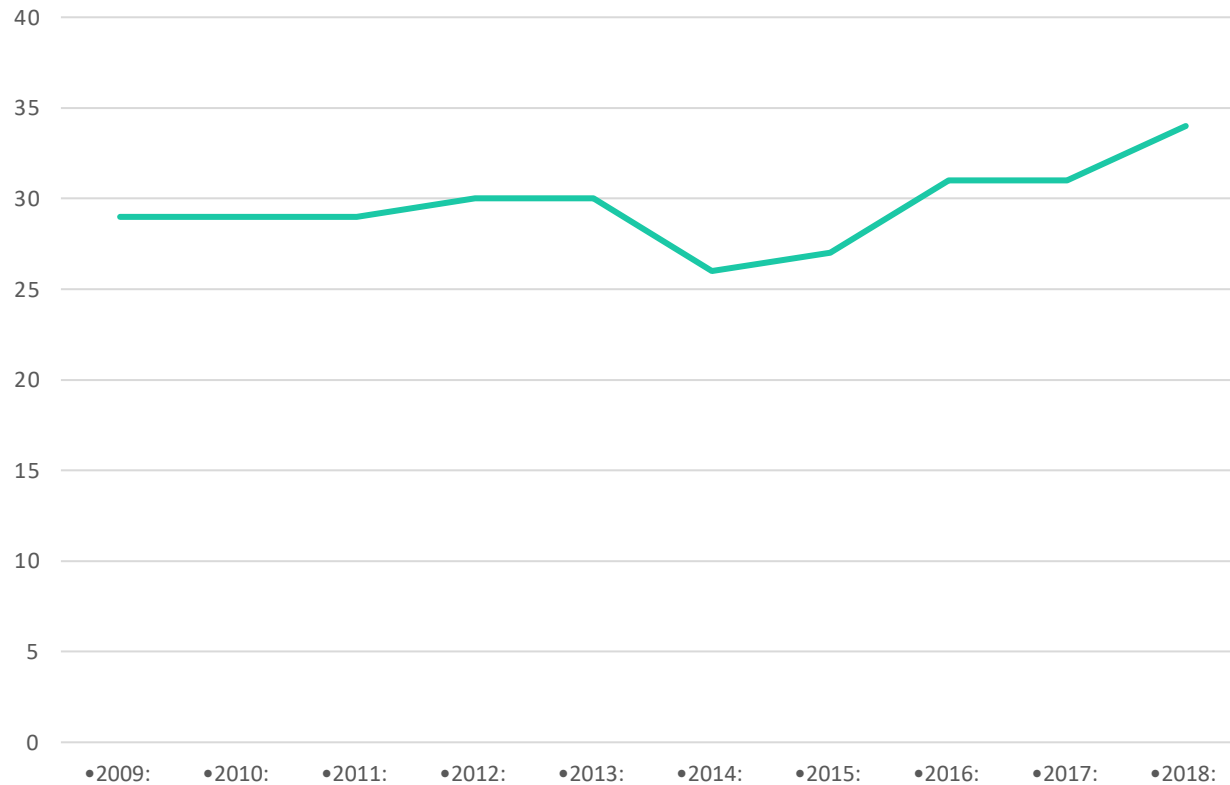
- Hur ”görs” kvalitet i olika sammanhang, av och mellan olika aktörer?
  - I policy om vuxenutbildning
  - I skolinspektionens transformering av lagar
  - I mötet mellan skolinspektörer och representanter för skolhuvudmän (rektorer, lärare och elever)
- Doktorandprojekt (doktorand Johanna Mufic, handledare Andreas Fejes och Song-ee Ahn).
- Beräknas slutföras våren 2023

Andel kursdeltagare i komvux hos icke-kommunal utbildningsanordnare 1998-2018

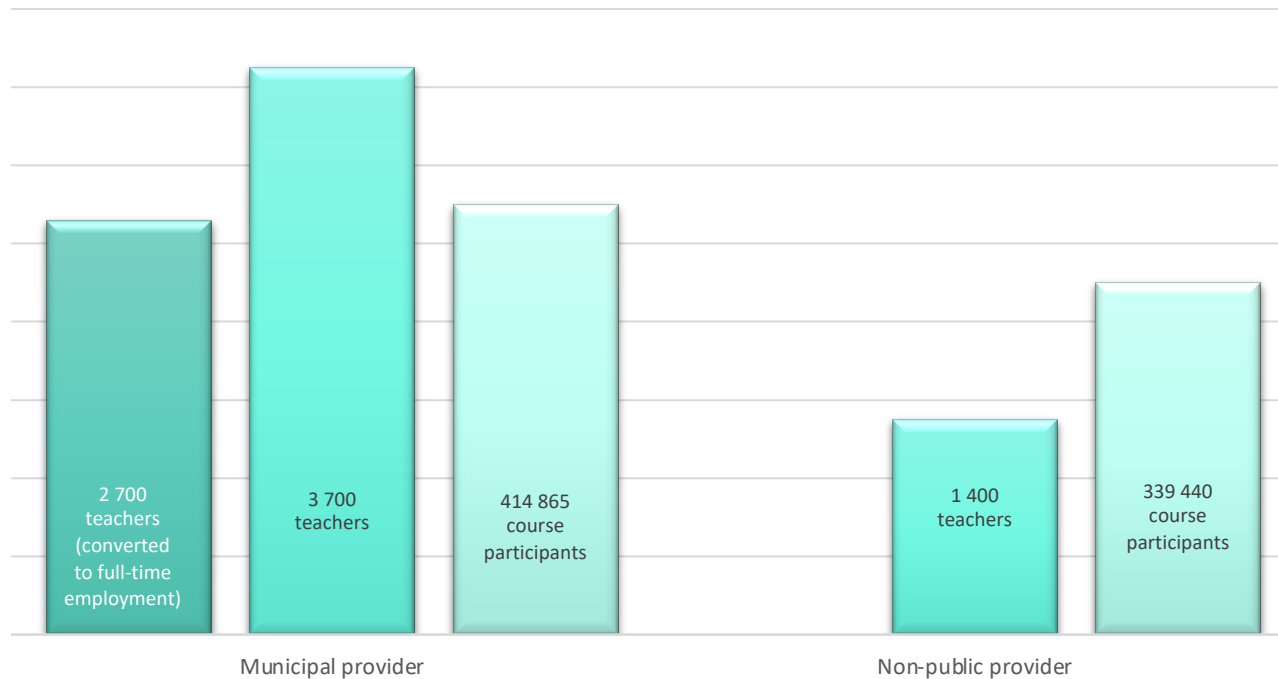

Andel kursdeltagare i sfi hos icke-kommunal utbildningsanordnare 2009-2018

Lärare och deltagare hos icke kommunala utbildningsanordnare 2015, komvux exklusive SFI

Preliminära resultat

- Enkät om organisering av komvux till alla landets kommuner. 69% svarsfrekvens representerandes 201 av landets kommuner.
- Fokus på olika sätt att organisera sig här och nu, och planer för framtiden (upphandling, auktorisation, egen regi).

Några generella resultat från enkäten

- Upphandling ses som ett problem (korta kontrakt, överklaganden)
- Problem med fusk och låg kvalitet.
- Därav är det flera huvudmän som planerar att förändra sin organisation.
  - auktorisationssystem
  - sköta alla vuxenutbildning i egen regi

Kvalitetsuppföljning

- Kommunernas redskap för kvalitetsuppföljning är främst:
  - Nöjdhetsenkäter (84%)
  - Genomströmning och betyg (78%)
  - Rapporteringsmöten (62%)
  - Självvärdering/rapporter från utförare (54%)
- Platsbesök görs endast av 49% av kommunerna.
- Hur många som gör oanmälda besök frågade vi tyvärr aldrig om.

Var ligger makten?

- I Diana Holmqvist avhandlingsprojekt har hon bl.a. jämfört upphandlingsunderlag mellan två kommuner
  - En som upphandlar allt (endast en utförare per utbildning)
  - En som upphandlar hälften (flera utförare för vissa utbildningar)
- I vilken kommun är marknadsmekanismerna tydligast/starkast?
- Discretionary power

En flexibel vuxenutbildning och Individanpassad undervisning

Lagens krav

- Utgångspunkten för vuxenutbildningen skall enligt skollagen ”vara den enskildes behov och förutsättningar.”
- Därav bland annat kontinuerligt intag, distansundervisning, individuell studieplan, validering, prövning etc.
- MEN vad flexibilitet och individanpassning ”är”, är inte alltid tydligt i offentliga dokument.

Problem med definitioner

- Ofta otydligt vad lagstiftaren och dess olika myndigheter menar med begreppen
- Eller snarare så får begreppen olika innebörd i olika texter producerade av olika myndigheter
- Jag menar att begreppen ALLTID måste kopplas till vad som åsyftas
  - Utbildningen och/eller undervisningen

Vad skall vara flexibelt och individanpassat?

- En flexibel utbildning?
- En flexibel undervisning?
- En individanpassad utbildning?
- En individanpassad undervisning?

Från Komvuxutredningen s. 380

Område	Syfte	Medel
Flexibilitet	Möjlighet att välja av tid och rum för studier	Kontinuerlig antagning Distansstudier Lärcentra
Individanpassning	Möjlighet att utforma utbildningens innehåll för att exakt svara mot individens mål	Validering Delkurser Kombinerade utbildningar
Individualisering	Möjlighet att utforma undervisning och stöd efter behov och förutsättningar	Blandade lärformer Olika former för kunskapsredovisning IKT-stöd

Skolinspektionens granskning

- Skolinspektionen har granskat på vilket sätt skolhuvudmän och rektorer skapar förutsättningar
  - för att elever inom komvux får en flexibel och individanpassad utbildning
  - för lärare att kunna genomföra en undervisning som är anpassad efter elevernas förutsättningar och behov
- 30 kommuner, både kommunala och icke-kommunala utförare, både när- och distansstudier.
- Studieförberedande ämnen inom gymnasievux.
- [Läs rapporten genom att klicka här!](#)

Vad säger Skolinspektionen?

- ”distansundervisningen bygger mycket på en i förväg fastställd planering med tillhörande uppgifter och anpassas i lägre grad efter elevernas förutsättningar och behov. Kurserna är standardiserade och ser oftast likadana ut för alla elever som deltar. Dominerande arbetsätt är skriftlig kommunikation och självstudier. Elever har i regel liten kontakt med undervisande lärare och ingen kontakt med andra elever.”

- Lite tillspetsat visar granskningen att eleven antingen får välja flexibel distansundervisning som inte är anpassad till dennes förutsättningar och behov, alternativt, får den elev som har tur och bor i ”rätt” kommun möjlighet att välja en icke flexibel närundervisning som är anpassad till dennes behov och förutsättningar.

Möjligheter

- Är det lagligt att inte kunna erbjuda närstudier som alternativ?
- Kommuner kan de facto göra det.
  - Direkt uppdrag till den kommunala utförarorganisationen
  - Upphandling med fast ”rimligt” pris, och konkurrens genom andra faktorer, åtföljt av tät och noggrann uppföljning

Är distansundervisning lämpad för komvux målgrupper? Vilka?

- Det är idag en anseelig mängd av de som studerar inom komvux som är
  - Kortutbildade
  - personer med negativ erfarenhet av tidigare skolgång
  - personer med annan språkbakgrund
  - personer med funktionsvariation.
- Forskning är tydlig på att distansstudier ställer högre krav på studiedisciplin och självgående elever.
- Så frågan är om den ökade andelen kurser via distans är synkat med dagens målgrupper?

Forskning om individ Anpassad vuxenutbildning och undervisning

Kunskapsläget

- Få didaktiska och praktiktäna studier inom vuxenutbildningens område i Sverige
- Skolforskningsinstitutet publicerade en systematisk kunskapsöversikt i juli 2019.
- [Läs rapporten genom att klicka här!](#)

Syfte

- Skolfis rapport sammanställer ”forskning om arbetsätt och metoder som är utformade för att möjliggöra individanpassning inom vuxenutbildning. Syftet är att sammanfatta forskningen på området och ge exempel på hur undervisning kan anpassas till vuxna elevers individuella behov och förutsättningar.”
- ”Ett speciellt fokus för översikten är hur lärare kan använda digitala verktyg för att individanpassa undervisningen. ”

Tre strategier för individanpassad undervisning

- gruppering
- differentierad undervisning
- individuell handledning.

Undervisning som möter vuxna elevers olikheter

- Imitation av mer erfarna elever
- Knyta an till elevers erfarenheter
- Interaktion och dialog

Individanpassa med hjälp av digitala verktyg

- Digitala verktyg passar olika elever olika väl
- Digitala verktyg kompletterar klassrumsundervisning
- Introduktion och stöd till digitala verktyg

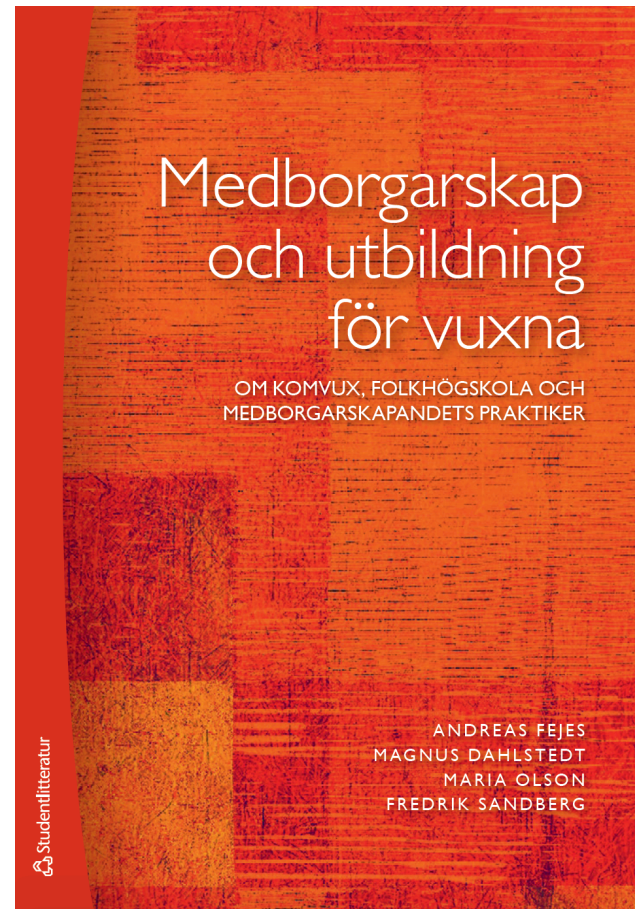
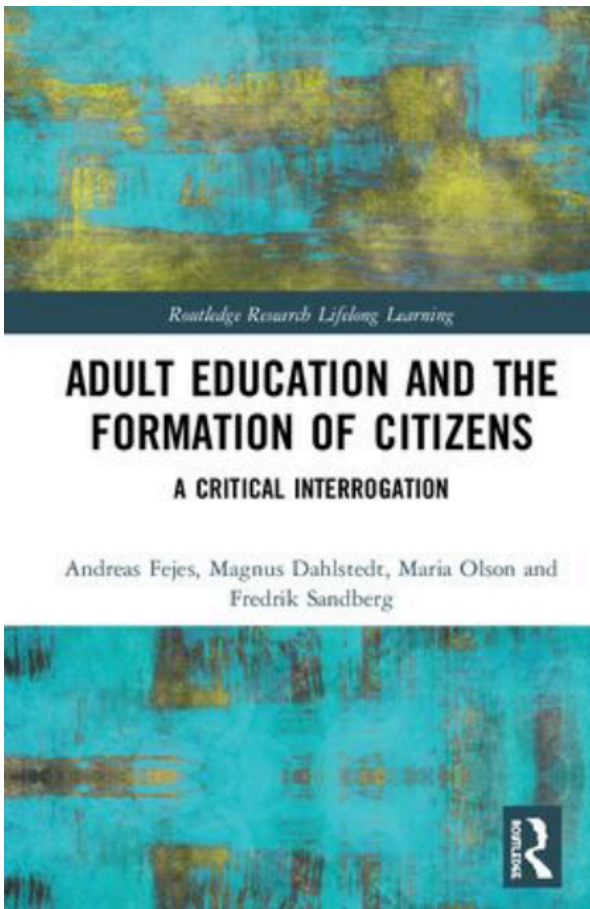
Frågor att diskutera

- Hur utformar ni en undervisning, i era respektive ämnen, som är anpassad till de elever ni de facto har?
- Vilka förutsättningar behövs för att ni skall kunna bedriva en individanpassad undervisning?

Migration, lärande och social inkludering

Bakgrund

Övergripande syfte och perspektiv

- På vilket sätt bidrar olika sammanhang för (unga) vuxna migranternas deltagande i språkstudier till sociala inkludering?

Social inkludering

- Social inkludering en fråga om medborgarskapets olika dimensioner
  - Rättigheter och skyldigheter (formellt och substantiellt)
  - Deltagande (formella och informella former)
  - Tillhörighet (principer för vilka som räknas och inte)

Ett tvärvetenskapligt program

- Andreas Fejes, professor i vuxenpedagogik (projektledare)
- Magnus Dahlstedt, professor i socialt arbete (projektledare)
- Robert Aman, docent och universitetslektor i pedagogik
- Helena Colliander, universitetslektor i pedagogik
- Sabine Gruber, docent och universitetslektor i socialt arbete
- Ronny Högberg, universitetslektor i pedagogik
- Nedzad Mesic, universitetslektor i pedagogiskt arbete
- Sofia Nordmark, universitetslektor i socialt arbete
- Sofia Nyström, docent och universitetslektor i pedagogik
- Maria Rydell, biträdande universitetslektor (SU)

Forskningsssammanhang

- Språkintröduktion inom gymnasieskola och på folkhögskola
- Etableringsverksamhet i studieförbundens regi – t.ex. svenska från dag 1 (ABF, Sensus)
- Utbildning i svenska för invandrare (SFI)

Longitudinell forskningsdesign

- Insamling av styrdokument och pedagogiska dokument
- Observationer av olika utbildningssammanhang, i undervisning och utanför klassrummet
- Intervjuer med lärare, cirkelledare, skolledare/motsvarande och elever/deltagare
- Deltagar-/elevintervjuer är huvudfokus
  - dåtid, nutid och framtid.

Uppföljande intervjuer

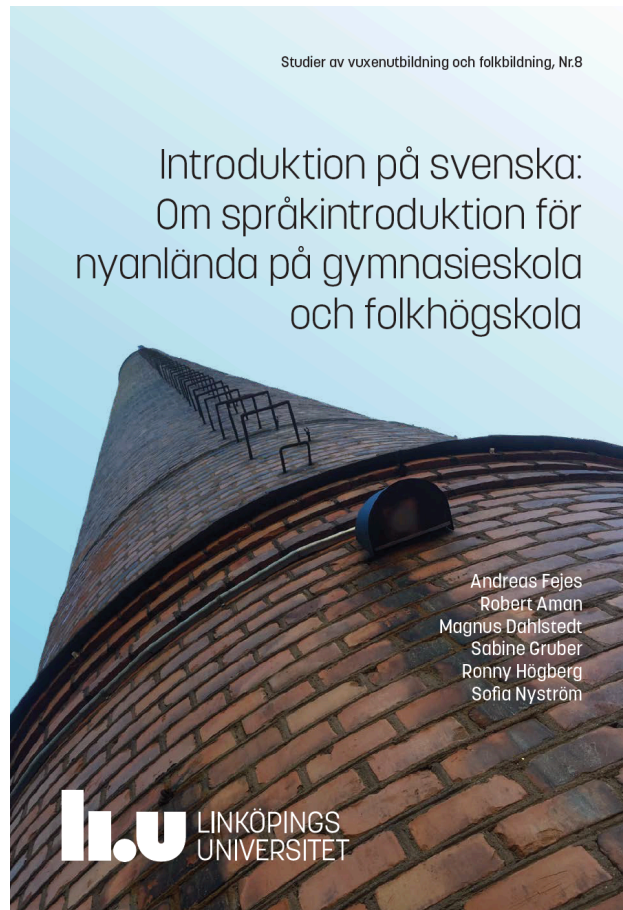
- 2-3 år respektive ytterligare 2-3 år senare följs intervjuer upp med deltagarna
  - Hur resonerar deltagare/elever kring initiala studierna retrospektivt? Var de viktiga för att nå de mål eleverna/deltagarna har haft/har?
  - Vilka andra sammanhang tillskrivs värde på deltagarnas/elevernas väg mot (potentiell) social inkludering? Varför? Varför inte?

Svenska från dag 1

Språkintröduktion

Pågående delstudier

- 2019-2021 Studie av sfi i två mellanstora kommuner finansierat av Centrum för kommunstrategiska studier (Finansierat av CKS med 1,5 miljoner kronor).
- 2020-2023 Uppföljande studie av de initiala intervjuerna, Finansierat av Vetenskapsrådet (6 miljoner kronor)

Insamlad data dags datum - observationer

- 3 gymnasieskolor
  - två större städer
- 2 folkhögskolor
  - två större städer
- 7 platser inom studieförbund
  - en storstad, två större städer och två mindre tätorter på landsbygd
- 4 sfi skolor
  - Två större städer och en mellanstor stad

Insamlad data dags datum – intervjuer

- Deltagare/elever: 173
  - 74 elever på SI
  - 61 deltagare i studieförbundens etableringsverksamhet
  - 38 elever inom sfi
- Lärare/cirkelledare: 50
  - 27 lärare på SI
  - 11 lärare på sfi
  - 12 cirkelledare i studieförbundens etableringsverksamhet
- Skolledare/Verksamhetsledare: 26
  - 7 skolledare SI
  - 8 skolledare sfi
  - 11 verksamhetsledare i studieförbundens etableringsverksamhet
- Studievägledare: 1
  - 1 studievägledare SI

Övergripande resultat so far - deltagarna

- Stor vilja till deltagande
- Stor nöjdhet och tacksamhet
- Orolig och stressig tillvaro
- Platsen för studier som mycket viktig för deltagarna
- Drömmar om att få uppehållstillstånd – och att få jobb för att kunna försörja sig och sin familj

Lärarna och cirkelledarna

- Stort engagemang som ofta går utanför uppdragets ram (inte minst hos studieförbunden)
  - Sambandscentralen
- Svårt upprätthålla balansen mellan privat och arbete
  - Ingen gräns för de behov som faktiskt finns
  - Stressigt att bli domare i om personer får stanna i landet eller ej
- Cirkelledare med egen erfarenhet av migration blir till förebilder

Avdelningen för pedagogik och vuxnas lärande

AKTUELL FORSKNING I MILJÖN

Avdelningen för pedagogik och vuxnas lärande

- 28 medarbetare varav 8 doktorander och 2 emeritusprofessorer
  - Sveriges enda professur i vuxenpedagogik (1983-)
  - Två forskningsmiljöer (som går in i varandra) – Vuxenpedagogik och folkbildning; Yrkesdidaktik
  - Ansvar för nationella och internationella forskningsnätverk
    - Mimer – nationellt program för folkbildningsforskning (www.liu.se/mimer) (1991-)
    - ESREA – European society for research on the education of adults (www.esrea.org) (2007-2018)
-

Ansvarar för vetenskapliga tidskrifter

- RELA – European journal for research on the education and learning of adults (www.rela.ep.liu.se)
- NJVET – Nordic Journal of vocational education and training (www.njvet.ep.liu.se)
- Båda tidskrifterna är open access – de kan fritt laddas ner

Grundutbildning

- Sveriges enda folkhögskolläraryrkeprogram (sedan 1970-talet) (60 hp)
  - Yrkesläraryrkeprogrammet (90 hp)
  - Masters program in adult learning and global change (samarbete mellan universitet i Australien, Kanada och Sydafrika. Halvfart, distans) (60 hp)
  - Fristående kurser, till exempel:
    - Vuxenpedagogik
    - Att leda lärprocesser
    - Friluftspedagogik för vuxna
    - Folkhögskolan som särskild utbildningsform och didaktisk verkstad
-

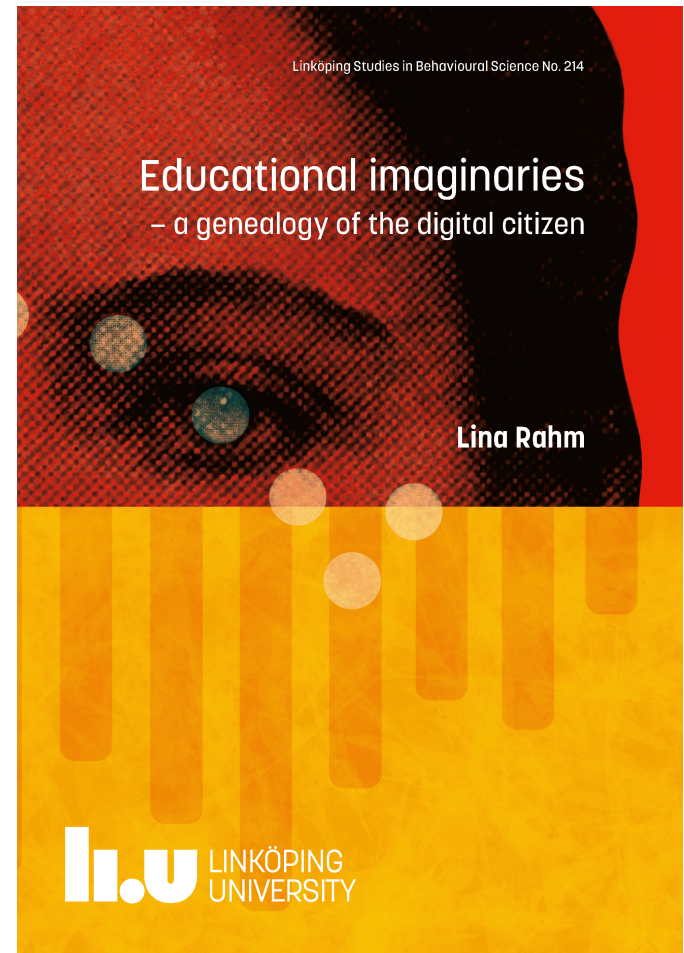
Uppdragsverksamhet

- En av de avdelningar på universitetet som har mest omfattande samverkan (per capita)
- Uppdragsutbildning, till exempel:
  - Vuxenpedagogik
  - APL-utvecklarutbildning
  - Inkluderande vuxenpedagogik på folkhögskola
  - Folkhögskolan som särskild utbildningsform och didaktisk verkstad
  - Validering i praktiken
- Uppdragsforskning/följeforskning/utvärdering

AKTUELL FORSKNING I MILJÖN

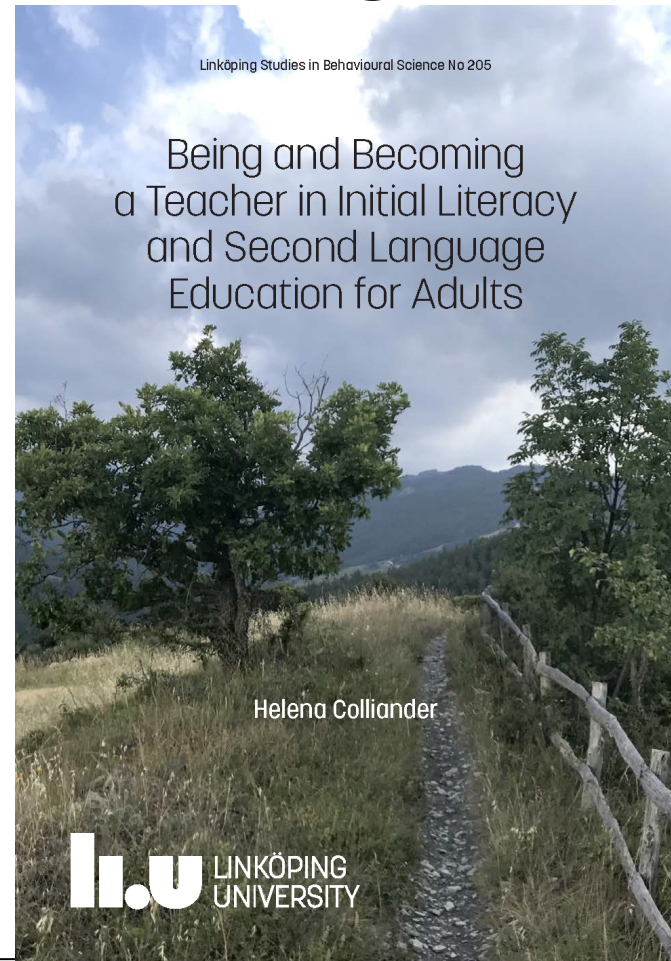
Digitalisering, folkbildning och medborgarskap

- Vilken roll har folkbildningen tillskrivits i relation till datorisering/digitalisering från 1960-tal fram till idag?
- Hur blir folkbildningen del i att forma den ”digitala medborgaren”?
- <http://liu.diva-portal.org/smash/get/diva2:1281888/FULLTEXT01.pdf>

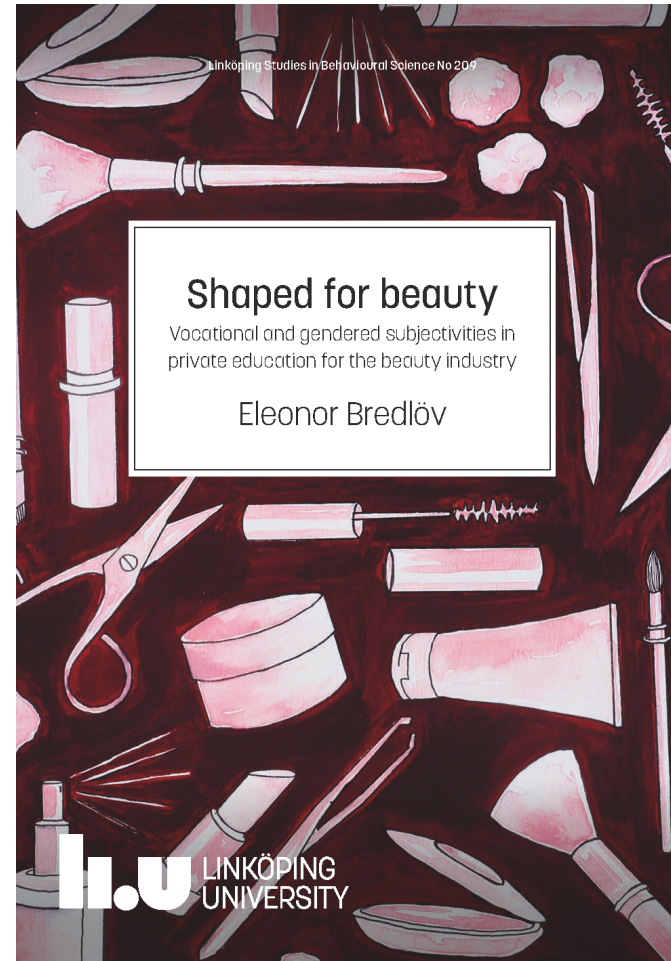
Om att bli och vara alfabetiseringslärare

- Studie av lärare inom SFI, både inom komvux och på folkhögskola
- <http://www.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A1199369&dswid=-3879>

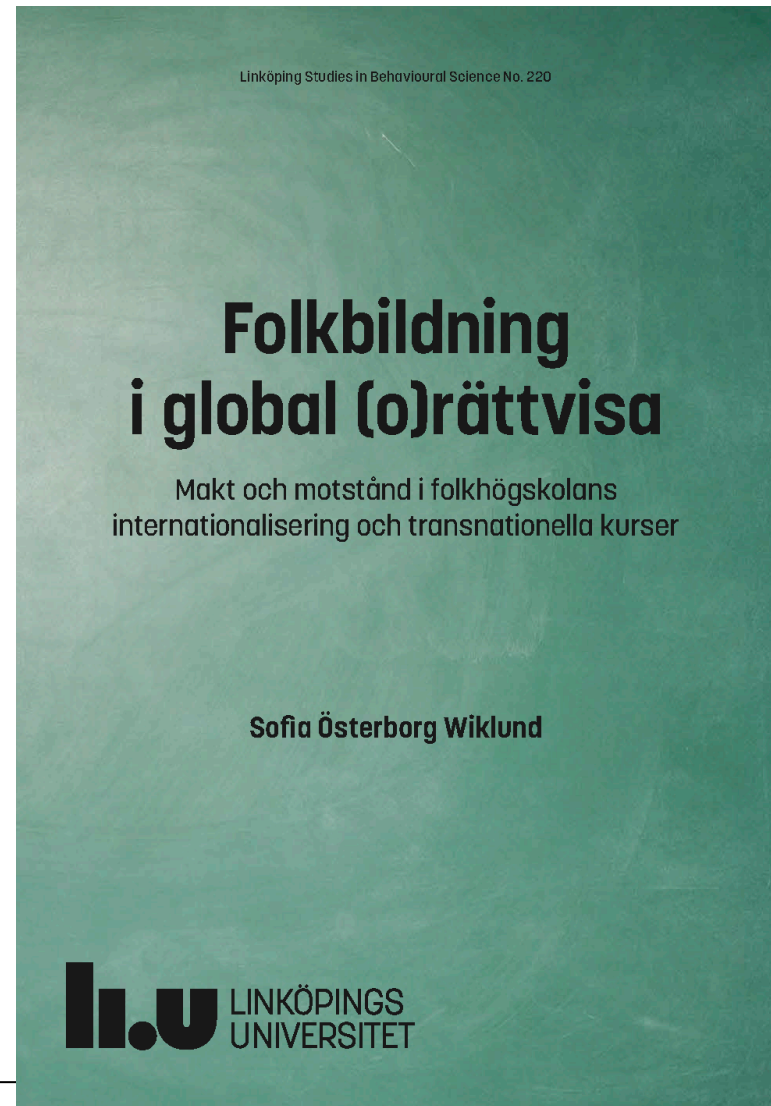

Privata utbildningar för skönhetsindustrin

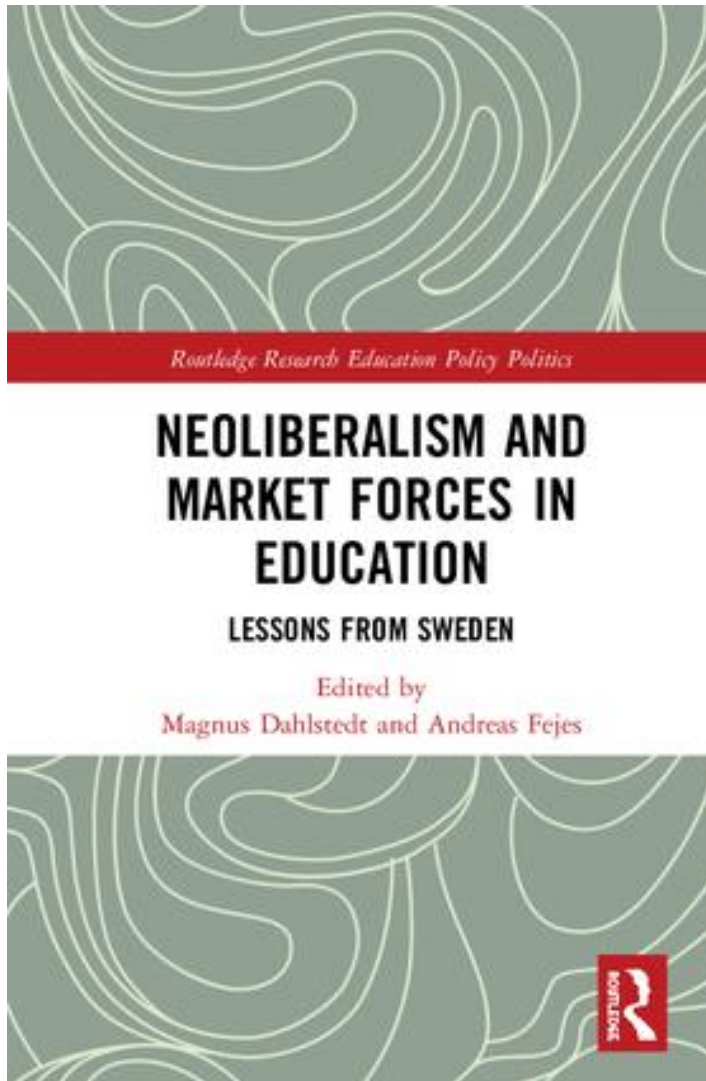
- Om hur genus ”görs” inom ramen för privata skönhetsutbildning för skönhetsindustrin
- <http://liu.diva-portal.org/smash/get/diva2:1245837/FULLTEXT01.pdf>

- Folkhögskolans engagemang i global (o)rättvisa, dess uppkomst och nutida verksamhet
- <http://liu.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A1352205&dswid=-7992>

Avhandlingsprojekt i mitten av processen

- Vad är och hur ”görs” kvalitet inom komvux (Johanna Mufic, doktorand)
- Hur utvecklar elever inom yrkesvux (yrkes)identitet? (Tobias Karlsson, doktorand)
- Om didaktiskt arbete inom Folkhögskolans estetiska kurser (Filippa Millenberg, doktorand)
- Om politisk skolning inom arbetarrörelsen i Sverige och i Spanien (Maria Ariaza Hult, doktorand)

Avhandlingsprojekt tidigt i processen

- Partiskolningens didaktik (projekt finansierat av bl.a. VR)
  - Om socialdemokratiska riksdagspolitikernas politiska skolning (Louise Malmström, adjunkt/doktorand)
  - Om hur borgerliga partier och SD skolar sina politiker (Daniel Bladh, doktorand)
- Individanpassad undervisning i komvux (Ann-Charlotte Gunnarsson komvuxlärare/avtalsdoktorand)

Avhandlingsprojekt i slutet av processen

- Yrkeshögskolans utformning och realisering (Johanna Köpsén, doktorand)
- Upphandlingens konsekvenser för lärare inom komvux (Diana Holmqvist, doktorand)
- Hur påverkar APL lärares undervisning? (Åsa Mårtensson, adjunkt/doktorand)

Två nya böcker i en trilogi om tre

Andreas Fejes (red.) innehar Sveriges enda professor i vuxenpedagogik och är verksam vid Linköpings universitet. Han forskar om vuxenutbildningens och folkbildningens potential för migranternas sociala inkludering samt marknadsutsättningens konsekvenser för verksamma inom vuxenutbildningen.

Magnus Dahlstedt (red.) är professor i socialt arbete vid Linköpings universitet. Han forskar om välfärd och medborgarskapande, med särskilt fokus på unga, inkludering och exkludering i en samtid präglad av marknadsorientering och internationell migration.

Perspektiv på skolans problem

Vad säger forskningen?

Skolan är i kris. Skolan levererar inte det som önskas. Elever uppnår inte kunskapskraven och lärare är undermåliga. Dessa är några exempel på återkommande teman i en ofta förenklad samtida skoldebatt. Behovet av en mer nyanserad diskussion om komplexiteten i skolans problem är högst nödvändig.

I *Perspektiv på skolans problem* identifierar ett flertal forskare problem som de menar att skolan i dag står inför. Det handlar bland annat om problem som rör demokrati, rasism, språkplikt, skolväld, betyg, ledarskap, skolmarknaden, juridifiering, distansundervisning, förskolan, vuxenutbildningen, folkhögskolan, och inte minst skoldebatten i sig.

Boken ger perspektiv genom inspel från en rad initierade och etablerade forskare från olika discipliner verksamma inom det breda utbildningsvetenskapliga fältet. Med olika nedslag i utbildningslandskapet är ambitionen att stimulera till en skoldebatt som är förankrad i aktuell forskning om skola och utbildning.

Perspektiv på skolans problem vänder sig till studerande inom lärarutbildningens olika inriktningar, verksamma inom utbildningsområdet samt andra som är intresserade av debatten om skolans problem.

Art.nr 40447

ISBN 978-91-44-13389-8

9 789144 133898

studentlitteratur.se

FEJES DAHLSTEDT

Perspektiv på skolans problem

Studentlitteratur

Perspektiv på skolans problem

VAD SÄGER FORSKNINGEN?

ANDREAS FEJES MAGNUS DAHLSTEDT (RED.)

Andreas Fejes

Twitter: @AndreasFejes

Facebook: www.facebook.com/vuxenpedagogik

Blogg: www.vuxenpedagogik.com

www.liu.se